

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 8.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1904.

Leto XXXIV.

Pred nevihto.

Preteči oblaki sem izza gorâ
Nad polje bogato hitijo;
A težki klasovi tam sredi poljâ
Otožno šumijo, šumijo.

Vse mirno na polju, le veter šusti,
Od klasja do klasja šepeče:
„Za gorami tam že v oblakih žari,
Vse v strahu neznanem trepeče.“

Šumijo klasovi tam sredi poljâ,
Vse čaka, kaj bode, kaj bode —
Prosilno molitev ravan šepetâ,
Naj váruje Bog jo nezgode . . .

Taras Vaziljev.

Ob kozolcu.

Dobro vrabčku ob kozolcu
Se godi,
Vedno z zrnjem zlatim
Se gosti.

Tudi putkam ob kozolcu
Slabo ni,
Vsaka z zrnjem zlatim
Se gosti.

Toda, kadar cepce vezal
Kmetič bo,
Solzno vrabcu, putkam
Bo oko.

Zvonimir.

Mosije

S a m a.

Črtica. — Risto Toris.

Ej, takrat so živeli drugačno življenje, ko je bil Stanku še oče živ! Ni mu bilo treba sedeti ure in dneve mirno in tiho v tesni sobi na enem prostoru in gledati vun skozi majhno okno. Bolj veselo življenje so živeli takrat. Stanovanje jim je bilo prostorno in belo in veselo, in vse v njem je bilo lepo v redu, ker je mamica skrbno pazila na vse. Brezskrbno se je veselil življenja, saj so mu bila še neznana skrbna, nagubana lica, poznal še ni tihih, težkih vzdihov in objokanih oči ni takrat nikdar videl. Smeh se mu je razlegal po sobi, ko se je igral, smeh zunaj, ko je stopil med tovariše, smeh povsod in na vseh potih veselost. Vsak korak mu je spremljalo veselo materino oko, vedno je pazila nanj s svojim ljubečim pogledom in bila je vesela z njim; pela je, ko se je igral, in s pesnijo ga je uspavala na večer.

Opoldne se je vračal oče iz tovarne; urno in veselo je stopal, saj je vedel, da ga doma težko čakajo. Stanko mu je hitel veselo pozdravljajoč nasproti, in z odprtimi rokami in radostnim pogledom ga je sprejel oče: „Oj Stanko, srček moj!“ Objel ga je in dvignil s krepkimi rokami visoko, da je boječe zakričal in se tesno oklenil očetovega vratu. Potem sta stopala počasi proti domu v ljubih pogovorih: Stanko je očetu vse natanko povedal, kaj se je igral, kje je bil, kaj se je zgodilo doma novega, odkar je oče odšel na delo, in sto malenkosti, ki se jih je spomnil. Doma pa jih je že čakalo toplo kosilo in prijazna materina beseda.

In topli zimski večeri! Sedeli so okoli gorke peči v prijaznih pomenkih, o, oče je znal tako čudovito govoriti! Bog vedi, kje je zvedel toliko zanimivih reči, toliko pravljič in povesti. Nikoli se ni utrudil in pripovedovati bi bil mogel brez prestanka cele večere. Tam zunaj je brila burja, da so se stresala okna, Stanko pa je sedel z očetom in mamico v mirni sobi, ves zatopljen v čudovite zgodbe: glej, kristalni gradovi, z zlatimi vrati in okni, bogatoposutimi z demanti in dragimi kamenjem, obdani z globokimi prekopi, preko katerih peljejo srebrni mostovi. Kje so neki vzeli to bogastvo? V njih prebivajo zaklete kraljične s težkimi kronami na glavah, s svilen obleko, vse posute z zlatom in dragocenostmi. A zaklete so in zato ni življenja v teh prostorih, zato je mrtvo in žalostno vse to bogastvo, in nikogar ni, da bi prišel in rešil dobro kraljično, da bi oživil te gradove. Prihajali so ljudje, toda pomagati niso mogli, ker so hudobni in neubogljivi. — Zakaj je neki toliko ljudi hudobnih, da mora uboga kraljična samevati v svojem bogatem kraljestvu? — A prišel je nekega dné kraljevič, dober, usmiljen kraljevič, ki je rešil deklico zakletve. Zasižalo je novo solnce v gradu, nanovo so zableščali demanti in biseri, zalesketalo se je vse zlato in vse srebro — bogata palača je oživila. Kraljična pa se je smehljala, ker

je bila rešena in prosta zakletve in ker jej je oživel samotni grad. O dobri kraljevič, hvala ti, da si prinesel svetlobo in življenje! . . .

Zunaj je tulila burja, da so se stresala okna, Stanko pa je poslušal očeta, in pred njim so vstajale slike, druga lepša od druge. Kratke ure tihega zimskega večera so bežale, da niti zapazil ni — saj je oče znal tako pripovedovati! Poslušal bi ga bil dan in noč in ne spal bi in ne igral bi se, samo poslušal bi te čudne povesti o dobrih, premogočnih duhovih, o neusmiljenih mačehah, o zakletih kraljestvih, o divjih pesoglavcih . . .

„Pojdi, Stanko, pojdi! Pozno je že.“

„Še malo, ata, samo malo! To je tako lepo! Dajte še malo . . .“

„Jutri ti povem naprej, Stanko, dosti novih, lepših, sedaj je pa že pozno.“

Stanko se je branil in ugovarjal in prosil, porabil je vso svojo zgovornost, da bi pripravil očeta do tega, da mu pové še eno zgodbo, a le malokdaj je pomagalo. Slednjič se je moral vdati in iti v posteljo, ko je bil najbolj pripravljen, da bi še poslušal. Celo noč se mu je sanjalo o visokih palačah sredi prostornih vrtov, s čudežnimi, dišečimi cveti, z bistrimi studenci in velikim, blestečim solncem. Vse bele steze in vse zelene trate so bile polne dobrih duhov s čudežno, nadzemeljsko močjo . . . Ustnice so se mu v spanju smehljale in lica so mu rdela . . .

Srečni Stanko!

* * *

Zgodilo pa se je nekdanj nekaj strašnega, da je naenkrat zatemnelo solnce, ki je svetilo v njihovo srečo, da je umolknil Stankov smeh, da so izginile pesmi z ust dobre mamice. Zgodilo se je nenadoma nekaj groznega, da so se hipoma prebudili iz svojega življenja sladkih sanj. Nekega dne ni bilo očeta opoldne iz tovarne več nazaj; čakali so ga nekaj časa s kosilom, Stanko mu je hodil nasproti in gledal in gledal in pazil, da ga dočaka — tedaj so jima prinesli sporočilo, da ga sploh ne bo več. Tovarne zahtevajo veliko krepkih moči, terjajo veliko življenj, in kar so enkrat vzele, ne dajo več nazaj: moč je ukradena in življenje vzeto in prenoviti in nadomestiti se ne dá nikdar . . . Tako je zadela tudi Stanka in njegovo mater kruta roka usode — izgubila sta podporo v življenju, izgubila sta z očetom vse, kar sta imela. Kakor bi v tistem trenutku zašlo solnce za gričem, da se ne prikaže nikdar več, kakor bi v tistem hipu izginilo vse veselje in vsa radost njunega življenja, je bilo naenkrat v njunem domu vse prazno in temno in žalostno.

Mati je dobila majhno pokojnino, a z njo ni mogla plačevati lepega, svetlega stanovanja; preseliti se je morala, ker bi drugače ne mogla izhajati z denarjem, ki ji je bil mesečno določen. Oj, káko je bilo to stanovanje! Visoko gori pod streho sobica, majhna in tesna, da bi se komaj obrnil v nji; nizka in žalostna, da bi ne mogel biti vesel v nji. In reš ni bilo več pravega veselja. Mamica je nehala prepevati, gube so se jej rezale po čelu in okoli ustnic in nič več ni znala veselo pogledati in se

zadovoljno nasmehniti: skrb za Stankovo bodočnost jo je morila. Živela je popolnoma samo njemu in zanj, delala je in trpela, da zagotovi njegovo prihodnost . . . Stanko se je tudi nehál smejeti, ker ni bilo nič več veselja. Zjutraj je šel v šolo, in ko se je vrnil, ni našel mamice doma: hodila je na delo, da ga je mogla prehraniti in obleči; sam pa ni mogel biti vesel doma. Nekaj so jima vzeli in nadomestiti in povrniti jima tega niso mogli . . .

Zgodilo se je pa v avgustu, da je Stanku mamica nenadoma zbolela. Pripetilo se je to poleti, kakor se pripeti mnogim ljudem, ki se veliko trudijo in neprestano delajo: prišla je trudna domov, glava jo je bolela, da je legla, in drugo jutro ni mogla več vstati. Stanko se je prestrašil, ko je videl mamico bolno, kajti imel je samo njo. Premišljeval je, kaj bo, če bo bolezen dolgo trajala. Kar je mati nahranila, bodo porabili, in potem . . . Temna bodočnost gleda skozi okno in bogvé kaka usoda čaka pred vratmi, da stopi v sobo v pripravnem trenutku . . .

Stanko je sedel ob materini postelji in gledal vun skozi okence. Teden je že minil, odkar je mama bolna, in noče ji biti bolje. Dannadan sedi tako ob njeni postelji in ji podaja mrzle vode, ko se ji posušé ustnice, in ji briše čelo, ko se orosi s potnimi kapljicami. Mama ne govori veliko, le gleda ga molčé, a on razume dobro njene materine poglede: toliko ljubezni je v njih in tako mnogo usmiljenja in žalosti! O, ta pogled!

Toda to je tako žalostno, če mora človek sedeti ob postelji v majhni, zatohli sobi in gledati v negotovo bodočnost, če nima nikogar, da bi se pomenil z njim v dolgih, poletnih urah. Samo soseda Marijana pride po trikrat na dan, da prinese hrano in nekoliko pospravi po sobi, kot ji je mama naročila, ko je zbolela. Toda Marijana je stara in noče veliko govoriti in nima časa: pride in takoj gre. Ko bi bil oče še živ, on je znal tako čudovito govoriti: dnevi bi bežali kot trenotki in ur ne bi niti zapazil . . . Tam zunaj so vesele trate, prijetno zelenje, bistri potoki, in tam se igrajo srečni otroci, ki imajo lepa stanovanja, in ki jim ni oče mrtev in mamica bolna. Igrajo se in se veselé, in ure jim bežé in poldnevi hité — to so počitnice! Gotovo ne vedó, kako težko je v vročih poletnih popoldnevih v mrtvi sobi ob bolniški postelji. Kako bodo vedeli, ko prebivajo v veselih domovih in se igrajo v senci na zelenih tratah? Kljunovemu Janku je tako lepo! Lepe sobe imajo, vse gosposko opravljene, hladne in poltemne, v njih se Janko igra s svojimi lepimi igračami, ki mu jih starši darujejo o sv. Miklavžu in o Božiču; zvečer, ko se shladi, pa gre z bratcem vun na prosto in skače in se smeje . . . O, Kljunovemu Janku je tako lepo! Stanko je bil že nekolikokrat pri njih, in Janko mu je pokazal vse igrače, in igrala sta se celo popoldne. Jankova mama je prijazna gospa in je dala Stanku popoldne za malico sladke kave, ko je bil pri njih. Ko bi bil na Jankovem mestu . . .

„Malo vode, Stanko!“

Stresel se je in vzbudil iz misli in sramoval se jih je, kot bi bil mislil kaj hudobnega. Hitel je po svežo vodo in podal materi kupico ter ji obrisal

pot z obraza: v prijetnih mislih je prej pozabil na mater. A te misli so bile tako lepe, tako vabeče, da se jih ni mogel otresti.

Ko bi bil na Jankovem mestu, kajti njemu je sedaj tako lepo v poltemnih sobah ob zabavnih igračah . . . Ko bi sedaj stopil za nekoliko trenutkov k njemu . . . Samo malo — pogledal bi vun in k Janku — v zatohli sobi je tako žalostno — in prišel bi nazaj k materi in bi sedel vdano pri nji zopet dolge dneve in bi ji skrbno stregel . . . Janko ga je večkrat vabil, zakaj bi ne pogledal sedaj malo k njemu? — Toda ne, ne sme tega; mamica pogleda in zapazi, da ga ni, da jo je zapustil, in težko in hudo ji bo, da nima nikogar . . . Morebiti pa zaspi malo — saj večkrat zadremlje — tedaj pa skoči za malo časa k Janku — samo vun iz tega zatohlega zraka, iz te otožne sobe, iz te žalosti! A če se mama zbudi, preden se vrne? — Saj pride takoj nazaj: le malo zraka, le malo prostosti . . .

Nalahko je obrisal materi čelo in jo pogledal. Obraz je bil miren, oči zaprte, dihala je neenakomerno in pretrgano. Ko se ji je dotaknil obraza z robcem, ga ni pogledala — spala je morebiti.

Ali bi šel, ali ne? Če se mama zbudi . . . Ah, pojde, saj bo takoj zopet tukaj. Toliko dni je sedel ob postelji v tesni sobi, sedaj mora malo vun v prostost, med ljudi, ki govoré in hodijo . . .

Še enkrat je pogledal na mater — ležala je mirno z zaprtimi očmi — snel je tiho klobuk in je stopil oprezno skozi vrata. „Ali bi ne bilo bolje, ko bi ne šel? . . . Ah, saj se takoj vrnem . . .“ Stopi vun na ulico. Glej, takoj je zadihal sveži zrak; zdelo se mu je, kakor bi se mu odvalila velika teža s prsi. Videl je ljudi na ulicah, ki so hodili v senci visokih hiš, in so govorili in se smejali; drdrali so vozovi, vozniki so kričali — veseli in glasni ljudje, ne kakor stara Marijana; živahna, prosta ulica, ne kakor njihova mrtva, tesna soba. Nekaj dni je šele minilo, da ni stopil na cesto in vse se je že izpremenilo medtem: vse hiše so lepše, vsi ljudje prijaznejši in veselejši, ceste svetlejšé in bolj bele . . . Jankova hiša ni daleč, nekoliko ulic prehodi — aj, tam bo šele veselje! . . . Glej, kako lepa kočija se peljá po cesti! — Kako da ni nikdar prej videl tako lepih kočij? — Dva iskra konja jo peljeta, kako to dirjata! S ceste se jim umikajo ljudje od daleč, za kočijo pa se vali gost prah, konja pa hitita po ravni cesti bogvé kam. Da mu je sesti v tako kočijo in se peljati vun v polje, skozi travnike, skozi gozde; sapa bi mu pihljala v obraz, ko bi vranca tako letela; polja, travniki, drevesa, hiše ob cesti bi izginjale — aj, to bi bila vožnja!

„Kaj stojim, saj grem k Janku!“ Stopi urneje naprej, da se ne bi predolgo zamudil. Ob ulicah so tako lepe izložbe, da bi jih gledal do mraka. Take lepe reči kupujejo pač bogati starši za svoje otroke, da se igrajo v poltemnih, hladnih sobah, kadar nimajo šole. Tudi Janko ima take igrače — kako je srečen!

Stopi v Jankovo hišo. Po širokih, svetlih stopnicah dospe v prvo nadstropje, kjer stanujejo Jankovi starši. Ko popraša po Janku, ga peljejo v sobo. Janko leži na preprogi in se igra z mlajšim bratcem. Vse polno igrač je na tleh. — Janko in njegov bratec sta pridna in zato jima starši

radi storé kako veselje — in soba je tudi tako temna in hladna, kot je Stanko pričakoval. Ko Stanko vstopi, ga veselo pozdravita:

„Glej, Stanko je prišel! Sedaj nam ne bo dolgčas! Pojdi, Stanko, igrali se bomo. Glej, tole . . .“

Razkažeta mu igrače in Stanko gleda in posluša in ju blagruje: Cele dneve se lahko igrata, ko imata toliko igrač; njima je pač lahko, ko imata bogate starše, in jima ni umrl oče in zbolela mati . . . Toda — kaj počne mama doma? Kaj, če se zbudi, in ga ne bo, če bo potrebovala vode, in ne bo nikogar, da bi ji je ponudil? Takoj pojde nazaj . . .

Igrali so se in ni jim bilo dolgčas . . . Jankova mama jim je prinesla kave in belega kruha in je pobožala Stanka; rada ga je imela, ker je bil vedno priden v šoli. Poprašala ga je, kako je materi, njega pa je zaskelilo v srcu — spomnil se je dóma — zardel je in odgovoril: „Bila je bolna en teden, a sedaj . . . Bolje . . . ji je že.“

Bilo ga je sram priznati, da jo je zapustil samo bolno doma . . . Ko Jankova mama stopi iz sobe, takoj vstane, da se vrne domov.

„Kam že greš, Stanko? Počakaj še malo!“

„Ne smem — predolgo sem se že mudil . . .“

„Še pol ure ostani!“

„Ne morem! Z Bogom!“

Napoti se hitro proti domu. Kaj, če se je mama že zbudila, ko ga ni bilo tako dolgo domov? Zapustil jo je samo in nikogar ne bo, da bi ji ponudil kozarec hladne vode . . . Potem jo je pri Kljunovi gospé še zatajil . . . Igral se je in je pozabil, da je bolna mamica sama. Tudi on je bil bolan — bilo je to po zimi — a mati ga ni nikdar zapustila in ga ostavila samega doma brez pomoči; sedela je ob njegovi postelji in se mu ni naveličala streči. — Kako, da se ni tega prej spomnil? — Nekega dne je prišel domov iz šole in je tožil, ko se je mama vrnila, da ga boli glava. Mama mu je položila roko na čelo, ga poljubila in ga spravila vsa v skrbeh v postelj. Devala mu je mrzle obkladke na čelo, a boljše mu le ni hotelo biti. Meglilo se mu je pred očmi, vse se je vrtelo okoli njega, le nejasno je razločeval skrbni materin obraz ob svoji strani . . . En dan je tako ležal in potem je izgubil zavest. Samo sanje so se mu vrstile druge za drugimi, vse čudne in mučne in zmešane. Ležal je dolgo brez zavesti, kakor mu je mama pozneje pripovedovala: ko se je pa zavedel, je stal zdravnik ob njegovi postelji in ga opazoval s skrbnim očesom. Mati je bila tudi ob njem, na obrazu pa se ji je poznala utrujenost in izmučenost. Zdravnik ji je rekel šepetaje nekaj besed, ki jih Stanko ni mogel razumeti, ona se je pa vsa srečna nasmehnila, potem pa spremila zdravnika vun do vrat. Govorila sta zunaj pred sobo, in Stanko je napol slišal besede:

„Vaša skrb ga je rešila . . . Ko bi ne prebedeli noči ob njegovi postelji, ne vem, kako bi bilo z njim.“

Nato se je mamica vrnila v sobo, nagnila se nad Stankovo posteljo, poljubila ga na čelo in plakala. — Bogve, zakaj je mamica takrat jokala? — Glej, mati se ni naveličala sedeti ob njegovi postelji po cele noči, njemu

pa so bili dnevi tako dolgi in žalostni. Stanko je po noči spal, kajti mama bi ne dovolila, da bi bedel ob njeni postelji, ona pa je trpela žejo, ker ni imela nikogar . . . Še po dnevi jo pusti in se gre igrat, njo, ki je delala in trpela samo zanj, ostavi s á m o !

Hitel je po ulicah in ni gledal drdrajočih voz in lepih izložb in veselih ljudi. Bežal je domov, nazaj k nji, ki jo je zatajil in zapustil — k materi!

Ko je stopil v sobo, ves v strahu in skrbi, je ležal kozarec vode, ki je prej stal na stolu ob postelji, na tleh. Ker ni bilo nikogar, je mati sama iztegnila roko po vodi, toda omahnila ji je in voda se je razlila po tleh . . . Stanko je stopil k postelji, oči so se mu orosile in rekel je samo:

„Mama . . .“

Ni ga pogledala več. Odmrla je svetu . . .

Pivka.

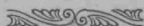
V vejah pivka kliče:
Piv, piv, piv;
Pridi, oj oblaček,
Piv, piv, piv!

Vodice prinesi
Mi seboj,
Pa porosi travnik
Pod menoj.

Tja v potočič vode
Spet nalij,
Z rosico vrtiček
Ta pokrij!

Res oblak se kmalu
Je zgostil,
Polju, travniku in gozdu
Je prilil.

Gradiški.

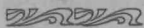
Ob suši.

Solnce na vso moč pripeka
Na razbeljeno zemljo;
Vse molči in tiho prosí,
Naj dežja spet dá nebo.

Cvetke bele na poljani
Glavice povešajo;
Moče travniki prostrani
Težko že pogrešajo.

Oj, že pada lahek dežek,
Da vso zemljo oživi;
Pa naznanja, da še vedno
Dobri Bog za nas skrbi.

Taras Vaziljev.

Barčica plava . . .

Barčica po morju
V daljne dalje plava,
Z morskimi se valčki
V jutro poigrava.

Hej, kako je krasno
Na zelenih valčkih,
Na zelenih valčkih,
Radostnih skakalčkih!

Saj še solnček tem se
Nagajivčkom smeje,
Z zlatimi jih žarki
V jutru ranem greje . . .

Barčica po valčkih
V daljne dalje plava,
Kamor širi sinja
Morska se planjava . . .

Sokolov.

V. Gubjan

Pri materi.

Božja roka je nasadila po zemlji obilo cvetic in sočne trave tudi tam, kjer vi, otročički, ne morete do njih, kamor ne more živinca vsak dan.

Gori vrh planin se razprostirajo obsežne planjave, odete spomladi s pestrim cvetjem v dehteči vonjavi.

Kamniške planine nad sv. Primožem se odenejo leto za letom z veličastno, krasno odejo. Cvetele bi pač ondi cvetice edinole Stvarniku na ljubo, da niso zasledili ljudje onih sočnih planjav.

„Ker neče trav'ca dol, mora krav'ca gor“, pravijo naši in vodijo slednje leto o sv. Petru iz vseh podolinskih vasi tje gor na planine cele črede konj, goved in ovac.

Tam za onim robom, kjer misliš ti, ljuba mladina, da se dotika zemlja neba, za onim robom stoje čudna bivališča. Kakor bi se bil Turek približal s svojo vojno in si postavil ondi svoje šotore. Vse polno okroglih koč z visokimi stožicastimi strehami; v sredi shramba za mleko, maslo in sir, postelja za planšarja, okoli nje pa staja za čredo, ki pride sem po noči in ob času nevihte. In vihra rajši razsaja po gorah kot po mirnih dolinah.

Razen neviht z gromom in treskom je pa na jasnih in zračnih planinah še druga nevarnost, sosebno za mlado živinco.

Grozno, razpokano skalovje je domovanje ostrokljunih orlov in jastrebov. Vi ste vajeni samo malim, ljubeznjivim ptičkom, ki prijazno skakljajo po vejevju in veseli drobé svoje pesmice, toda gori na gorah bivajo ptičvelikani, katerim je pobrati in dvigniti malo jagnje kakor pri vas skopcu teden staro pišče.

Bilo je vročega poletnega dne. Pripravljalo se je na nevihto, črni oblaki so obdali planino okroginokrog, vsak čas se je imelo uliti . . .

Črnorujavkast jastreb je hotel še pred dežjem dobiti večerje za svojo mlado deco v gnezdu. Opazil je z bistrimi očmi svoj plen — ovco z jagnjetom. Polahko se je spuščal niže in niže. Jagnje se je brezskrbno stisnilo k skrbni materi, ta pa, v strahu za svoje dete, boječe vpre svoje oči v smrtnega sovražnika in milotožnim glasom zaprosi roparja usmiljenja in kliče na pomoč. Toda jastrebov zakrivljeni kljun ne pozna prizanašanja in ostri kremplji njegovi nikake milosti. Le premišljuje še, kako naj se loti krvavega opravila. Ovca mu je očitvidno na poti, da ne more hipoma ugrabiti svojega plena. Za časek se še pomudi in ogleduje svojo žrtev in — — — pok, pok! Kar pokadilo se je od njega in perje je sršnilo po zraku. Grdé jo je odkuril; ali je došel v svoje domovanje, ali je telebnil smrtno zadet v prepad? Kdo ve?

Kotarjev Peter je bil dober strelec. Brez puške ni nikdar pohajal po planinah in zastonj ni smodil svojega smodnika. Pogrešil je bil pred nevihto v staji ovco z mladičem. Gre ju iskat in ju najde ravno še v pravem času.

Vesel ju odžene na varno.

„Ej, ti revica, ti!“ boža prestrašeno ovco.

„Ubožec, kje bi ti zdaj-le bil, ko bi se ne bil držal matere“, je govoril, pa pritiskal k sebi mlado jagnje, ki je je vzel v naročje.

Tudi vi, otročički, bodite radi pri svoji skrbni materi!

Tudi na vas prežé krvoločni jastrebi, ki bi vam radi z ostrimi kremplji iztrgali srce in dušam vzeli življenje. Taki jastrebi so hudobni tovariši in tovarišice; varni pred njimi ste pa le pri dobri materi.

Kdor matere se rad drži
Nesreče se mu bati ni,
A kdor potika se okrog,
Prestál še mnogo bo nadlog.

F+čc.

Požigalec.

I.

Zrak je trepetal od neznosne vročine, soparica je pritiskala že cel mesec, in niti ponoči ni vročina ponehala. Puhtela je iz razžgane zemlje in prihajala z vetrom; po gajih je bilo vse mrtvo. Ptice so se z odprtimi kljuni skrivale po grmovju, in živega, veselega zvoka ni bilo čuti od nikoder.

Rakovčev Martin se je v tem času dolgočasil neusmiljeno; šole ni bilo, tovariši so bili razkropljeni po polju, kjer so s starši razbijali grude po njivah, a Martin ni imel nikakega opravila. Oče so hodili vsako jutro na delo v gozd, kjer so kosili resje, mati so bili pri bogatem kmetu na dnini, in tako je bil vedno čisto sam doma. Polegal je po senci, plezal na drevesa, a vsega se je bil že naveličal.

Vročega popoldne je zopet ležal na trati pred hišo in mislil, kaj bi počel. Prav ničesar ni vedel poprijeti. Gledal je predse, vzdahal in mislil.

Kar nenadoma skoči pokoncu in upre pozorno svoj pogled na domačo kočo. Velik pajek je napredel ob voglu veliko pajčevino, se motal po njej in ovijal muho, ki se je premeščavala semintje in piskala v smrtnem strahu. Martin je to nekaj časa opazoval, potem pa hitro segel v žep in prižgal žveplenko. Pogledal je okrog sebe, a nikogar ni bilo blizu. Koča je stala med drevjem zunaj vasi.

„Te-le pajčevine požgem“, je mislil samprisebi. „To gotovo ni nič hudega; mati bi storili isto.“ Pritaknil je žveplenko, in plamen se je popel bliskoma po steni, se zaganjal po goreči snovi vedno više, pojemal, pa zopet mogočnejše zaplapolal.

Martin je stal odprtih ust ob strani in ves zadovoljen opazoval ta prizor. Hkrati pa je ostrmel, se prestrašil, lice mu je obledelo, in nepopisna

groza ga je razburila. Plamen je lezel vedno bliže slamnati strehi. Kaj bo, če ne ugasne, vžge streho in vse bo zgorelo! Pogleda okrog sebe in vidi, da od gozda sèm prihajajo oče z veliko butaro smrečja na rami.

„Oče, hitro sèm, streha hoče zgoreti,“ zakriči Martin v obupnem strahu in vztrepeta po životu. Vrže se na zemljo in začne na vse sile klicati na pomoč. Oče so ga slišali in hitro, kakor bi jih nesel veter, drvili bliže. Ogenj je zašel v streho, ki se je pri kraju hitro vnela in v hipu je zaplapolala z rdečim, velikanskim plamenom.

Oče planejo k hiši, prislonijo lestvo in začno otepati s smrekovimi vejami po ognju, a zaman. Kot bi trenil, je bila vsa streha v plamenu. Od vseh strani so prihitali ljudje in začeli gasiti, a ogenj se je širil vednobolj. Kar je že bilo v ognju, tega ni bilo mogoče rešiti; z močnimi kljukami so potegnili ljudje gorečo streho raz hišo in izkušali pogasiti ogenj.

Martin je zbežal v gozd ves preplašen in kot divji. „Kaj bo z njim, ako ga dobé oče! Zažgal je hišo, ah, Bog, kaj bo?“ Silen strah ga prevzame, srce mu jame močno utripati, glava mu gori bojazni in groze, in nekaj strašnega, nekaj, kar ni vedel, kaj bi bilo, ga je pretresalo.

Bežal je še vedno. Že je bil v gozdu, a zdelo se mu je, da ga nekdo preganja, in v tem novem strahu je brez sape drvil čez grmovje, butal ob drevesa, padal, a še vedno tekel — — —. Po griču navzgor, po peščenih robovih zopet v gozdne prepade, zopet navzgor, vedno naprej in naprej! Slednjic omahne kot mrtev na tla, utrujen do smrti od vročine in strahu.

Črno se mu je delalo pred očmi, in obležal je nepremično. Ni mogel nič misliti, navdajala ga je samo zavest, da je storil nekaj strašnega, in da ga čaka kazen, kazen — — —.

Ves trepetajoč se je splazil po vseh štirih pod bližnji grm, se zaril vánj in tako ždeč prebil do noči. Temne sence so vstajale iz prepadov, na oni strani, kjer je zašlo solnce, je rdelo in se bleščalo nebo, na drugi strani pa so bili razkropljeni črni oblaki. Vstal je iz grmovja in pogledal v dolino. Ognja ni videl nikakega več, a na onem mestu, kjer je stala domača hiša, je štrlelo nekaj črnega v zrak.

„Zgorelo je vse, ah, ubogi oče, uboga mati, kaj sem storil!“ Vrgel se je zopet na zemljo in pričel obupno ihteti. Jokal je pretresljivo, in v gozdni samoti je nekako grozno odmevalo njegovo jadikovanje. Ves utrujen je zaspal pod grmovjem.

Ko se je zbudil, je vladala okrog črna tema; v prvem hipu ni vedel, kje je. Polagoma se pa spomni na včerajšnji dan; spomni se, da je zažgal in zbežal potem v gozd. Zopet ga navda pekoč kes, groza ga je te strašne teme, in samega strahu bi se najrajši vdrl v zemljo. Kar začuje na nebu votlo bobnenje; pogleda, a vsepovsod črno in grozeče. To temino v istem hipu prereže krvav blisk, rohneče zagrmi in po drevju završi veter. Martinu same groze zastane srce, ne upa si dihati, samo drhti in solze se mu ulijejo po licu. Zopet blisk in grom — — —. V debelih kapljah začne padati dež; vedno hitreje, vedno močnjeje — —. Ostri, zaviti bliski trgajo nočno temo,

v curkih lije s črnega neba, vrši po drevju, poka po zemlji, da je Martin polmrtev same groze. Ne upa si črhiniti; tiho ječi in drhti.

Ves prezebel, ves moker čaka, da poneha nevihta, da izgine črna tema in zasine dan. A ni nehalo liti na zemljo; kot pošasti so vihrala in šumela drevesa, in zamolkel grom mu je bil na ušesa. Cela večnost se mu je zdela ta grozna noč; nobene pomoči ni, grizoč črv mu gloje v prsih, češ, da je sam kriv vsega.

Slednjič vendar poneha naliv, beli dan zasine iznad gor, a nebo je bilo še vedno zagrnjeno z mračnimi oblaki. Vstane pokoncu in se ozre v dolino; tamdoli leži megla, in videti ni ničesar. Martin se že hoče vrniti domov, a strah mu zadržuje korak. Kaj bodo rekli starši? Kaj je on zakrivil? Kakšen greh je to! V kakšno gorje in žalost je pripravil ubogo mater! In začel je zopet jokati.

Bil je že dolg dan, a Martin je stal še vedno na istem mestu. Kar začuti glad v želodcu, a kje bi našel kruha? Odide naprej in začne iskati po šumi borovnic. Najde jih in začne zobati, a lakote ne more pregnati. Bati se jame zopet noči; nekam med ljudi mora, a kam? Domov si ne upa, tam ga čaka kazen, huda kazen. Morda ga že iščejo orožniki, da ga odpeljejo v strašno ječo! Tega se hudo prestraši. Ne, skriti se mora, pobegniti iz tega kraja, iti nekam, kjer ga nihče ne pozna! Gre po gozdu naprej; dež jame zopet kapljati. Martin je bil že moker do kože, in mraz ga je pretresal. Brez misli, ne vedoč kam, tava naprej. Pekoča bolečina na nogah ga primora, da se ustavi. Pogleda in vidi, da ima obe nogi opraskani do krvi; ostro trnje in pesek se mu je zajedal v kožo. Vedno hujše ga je skelelo; sede in počiva dolgo. Glava mu je polna žalostnih misli. Kakšno strašno nesrečo je storil, kaj bo z njim? Ostal je dolgo tam in se oziral predse na drevo, kjer je skakal razposajeno gozdni ptiček. In Martin si je mislil: Ah, da sem jaz ta-le ptiček; nobenih skrbi bi ne imel, tako pa Bog ve, kaj me še čaka!

II.

Deževalo je neprestano ves dan. Temne sence so že gledale na zemljo, ko je Martin sopeset vstal, in strah pred nočjo mu je dal novih moči. Vkljub bolečinam v nogah se je plazil naprej; padal je že mrak, ko je došel na vrhunec gore. Na drugi strani je opazil nekaj kmetskih hiš in jo mahnil proti njim. Padala je že noč, a došel še ni nikamor pod streho. Kaj bo, če bo moral zopet prenočevati na prostem! Blodi naprej in pred seboj zagleda belo zidovje samotne kmetije. Tihotapi bliže — vse tiho — luči ni bilo več v sobi, in nobene žive duše pokoncu. Gre okrog hiše, kjer je stal na drugi strani skedenj. Po prstih stopa po nekakih stopnjicah navzgor. Pride do svisli, kjer je bilo seno, gre noter in se zakoplje vánj. Zaspi trdno in spi, kot da ga je kdo ubil.

Glasno govorjenje ga prebudi drugi dan iz sanj. Odpre oči in vidi pred seboj dva človeka. Dolg fant je stal pred njim in govoril postarnemu možu, ki je stal ob strani:

„Bog ve, kje se je vzela; menda se je ponoči priklatil od nekod. Vse jutro že spi kot stopen.“

„Čudno res, kaj ga je prineslo v takem vremenu.“

Tedaj se je ozrl dolgi fant na Martina in opazil, da se je že prebudil. Zakriči nad njim: „Hej, kdo pa si ti? Kako ti je pa ime?“

Oba sta zrla v napetem pričakovanju vânj. Martin se še ni popolnoma zavedel in je še vedno molčal.

„Govori no, če te je Bog dal! Povej, kaj bi rad pri nas?“ Martin se skloni pokoncu in skremži usta.

„Ali bi rad pri nas ostal? Za pastirja te že vzamemo“, vikne postarni mož. Martin pokima z glavo; prišla mu je namreč misel, da bi bilo res najbolje, če služi tukaj za pastirja.

„No, pa dobro, a vstani vendar in povej, kako ti je ime!“

„Martin! Iz doline sem in bi rad služil.“

Onadva sta še dolgo silila z vprašanji vanj, in Martin jima je odgovarjal; povedal seveda ni, zakaj je pobegnil od doma.

Tako se je zgodilo, da je postal Martin v gorah pastir. Izvedel je, da je postarni mož hišni gospodar, dolgi fant pa hlapec. Razen teh dveh je bil še v družini odrasel sin, ki se Martinu že na prvi mah ni prikupil s svojim zaničljivim smehom. Hišna gospodinja je bila že priletna žena; Martin jo je imel rad, ker se mu je vedno smehljala.

Na paši pa se mu ni godilo dobro; na vse strani so mu uhajale ovce, in kadar so šle za gobami, jih ni bilo moč udržati. Nekoč ni prignal zvečer vseh ovc domov; takoj ga je prijel domači sin za ušesa, in moral je z njim po ovco. Služil je že teden dni, ne da bi se mogel privaditi službi. Oj, kako je želel po domu, po materi, a strah pred kaznijo ga je zadrževal.

Na paši se mu je nekega dne pripetila velika nezgoda. Pasel je po bregu ovce kot po navadi; nad njim se je utrgala skala, morda jo je kdo še sprožil, pribobnela je v njegovo čredo in eni izmed ovc odbila nogo. Seveda se je vsa krivda pripisovala njemu. Oni večer je bil zanj strašen; domači sin je rohnal nad njim in ga tolkel s pestmi. Martin se je izgovarjal sicer, da on ni kriv, a vse zastonj. Ves stopen je šel zvečer spat na svislj, s trdnim sklepom, da drugi dan uide domov. „Naj bo, kar hoče“, si je mislil, „hujše se mi doma ne more goditi, kakor tu.“

Drugi dan na vse zgodaj jo je res popihal. Proti večeru se je bližal domačemu kraju, kjer je stala očetova hiša. Prišel je bliže, a pogorišča ni bilo nikjer videti. Na onem mestu pa se je dvigala domača hiša z lepo novo streho.

Stopi v vežo; nasproti mu pridejo mati.

„O ti nesrečni otrok ti, kje si pa hodil? Mislili smo, da si se izgubil za vedno.“

Martin je skočil k materi in solznih oči začel prositi: „Mati, odpustite mi, nikdar vam ne bom več delal žalosti, priden bom; mati, odpustite mi!“ lhtel je, krčevito vzdihal in se samega joka ni mogel držati pokoncu.

„Zdaj je že vse dobro, da nam le ni pogorela hiša, temveč samo streha. Dobri sosedge so jo zopet postavili.“

„Mati, vedno vas bom ubogal!“

„Ne kriči tako, oče so te šli že včeraj iskat. Drugi dan po ognju so bili res strašno jezni; zdaj jih je pa jeza minila. Le žalost, kje si, jih je gnala, da so te šli iskat.“

Zvečer so se oče vrnili in so se silno začudili, da je Martin že doma.

„Ti malopridnež ti, le glej, da boš odslej boljši; v kakšno žalost si nas pripravil!“

Martin se je res poboljšal. Nikdar ga nisi videl brez dela; lenobo je sovražil na sebi in na drugih. Zdaj je umel, da je človek brez dela res vsega zmožen. Nova streha na hiši mu je bila v nauk, kolikorkrat se je ozrl nanjo.

Konstantin.

Nalášč ne!

Spisal Vaclav Kosmak. Preložil Jožef Gruden.

Podolski gospod župnik je bil že v letih pa vrhutega še bolehen. Imel je navado, da je po obedu malo zadremal. Pa kadar je baš najslaje spal, kakor bi med lizal, so začeli vselej ti zloglasni pastirji pokati z bičem pod samim oknom, da je ves prestrašen poskočil kvišku. Krog župnišča je držala pot na občinski pašnik, kamor so gonili dečki konje in krave na pašo.

Kako si pomagam? je premišljeval gospod župnik. Če jim prepovem pokati — bodo vendar pokali — še nalášč. Že vem, kaj naredim!

Drugega dne je stopil gospod župnik zoper svojo staro navado po obedu med vrata ter je čakal, da priženó dečki na pašo. Kmalu je bilo slišati pokanje po vasi, bližalo se je, dokler niso prišli dečki do župnišča. Zagledajo gospoda župnika, se ustrašijo, denejo bič pod pazduho, se odkrivajo ter enoglasno kriče: — Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Gospod župnik pokimava v odgovor z belo glavo ter smeje se zakliče: — Počakajte!

Dečki zakriče: — Zakaj? ter se obrnejo zvedavo proti župnišču.

Raca na vodi, reče gospod župnik, kdo vas je naučil tako pokati? Kar sem živ, še nisem slišal takega pokanja. Kdor bo jutri najlepše pokal, dobi čepico hrušek.

Dečki se spogledajo, in vsak meni, da mora jutri dobiti hruške.

— Jakec, reče Brodarjev Francek, jutri me pa ne prekosiš!

— Oho! se pohvali Jakec. Jaz imam boljši bič. Boš videl!

— A jaz si svojega še posebno pripravim!

— Kako? vpraša Jakec.

— Ha, misliš, da ti povem? Pa si ga še ti, če znaš!

Vsak je le to mislil, kako bi druge prekosil. Komaj so zvečer prignali domov, brž so jeli plesti biče in jih mazali s kolomazom. Eden je priplel na koncu nekoliko ščetin, drugi žime, a Francek je skrivaj odstrigel košček materinega svilenega predpasnika, splel iz niti drobno vrvco ter jo privezal konec biča, da je bilo veselje.

Naslednjega dne je vsaki gnal živino z doma, kakor bi šel k izkušnji. Po vasi niso pokali, ko so pa prišli k župnišču, so začeli vsi naenkrat, ter pokali, kakor bi streljal z revolverjem. Gospod župnik jih je čakal, se smehljaj, šel prav do plota ter poklical Francka: — No, Francek, danes si ti najlepše pokal, pojdi sem po hruške. Kdor bo jutri najbolj pokal, dobi zopet.

Francek je poskočil, kakor mlad kozliček, in kmalu je nesel v roki polno čepico hrušek.

Dečki so mu jih zavidali. Drug za drugim so se rinili k njemu: — Francek, daj meni eno!

— Ne dam! Zakaj pa ne znaš pokati?

— Le čaki, pa ti tudi jaz drugič ne dam.

— Kakor hočeš, saj te ne prosim.

Drugega dne so pokali dečki še bolj: tako, da je enkrat, dvakrat ali celo trikrat zaporedoma počilo. Gospod župnik je poklical zopet enega pastirčka, dal mu čepico hrušek in tretji dan zopet drugemu. Med dečke se je vrnila zavist. — Ko so včetrtič gnali na pašo, so pokali, da nikdar tega. Gospod župnik je stal med vrati, se smejal, a poklical ni nobenega dečka po hruške. Dečki so debelo gledali, da niso črhnili besedice, ker jih drug drugemu ni privoščil. Ko tudi peti dan gospod župnik ni hotel nobenemu pokloniti hrušek, je rekel Jakec, prišedši iz vasi: — Veste kaj? Ker nam gospod župnik noče nič več dati hrušek, pa mu ne bomo pokali.

— Nalašč ne! mu je pritegnil Brodarjev Francek. Naj si sam poka, če hoče. Škoda materinega predpasnika za bič.

Odsihdob so gonili dečki na pašo mimo župnišča tiho kakor duhovi, in gospod župnik ni bil iz popoldanskega spanja več zdrاملjen.

Oblaček.

Hoj, hej, hoj, hej,
Bratec, povej,
Kje si to radost dobil!

Pri viru sem stal,
Ki v dol je šumljal,
Ondi to radost sem pil.

Virček, hoj, hej,
Dajno, povej,
Kje si to radost dobil!

Oblaček je běl
Priplaval vesel,
Iz njega to radost sem pil.

Oblaček, hoj, hej, *am!*
Dajno, povej,
Kje si to radost dobil!

Na nebu sem bil,
Tam radost sem pil,
Dol sem na zemljo jo lil.

Aleksij Ivanov.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

49. Starih šeg ne vseh zatreti, novih ne vseh vzprejeti!

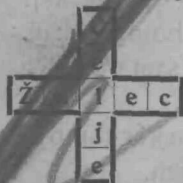
Ne dá se tajiti, da svet vedno napreduje. Napredovanje se zlasti naslanja na to-le pravilo: mlajši rodovi si v korist obračajo znanje, izkušnje in pridobitve poprejšnjih rodov, pa jim tudi še sami pridevajo plodove svoje razumnosti. Vse to vzprejmó kot dediščino poznejši rodovi in pomnoženo zopet zapuščajo drugim. Po tej poti je v tisočletjih nastal velikanski napredek. Ozrimo se le na dela, ki jih zdaj opravljajo razni stroji s pomočjo elektrike, magnetizma, para, vodne moči itd.

Pa še ena reč je, ki človeka z neko tajno silo priganja k napredovanju. Hitro se namreč naveliča istih opravil, istih šeg, in močno ga mika kaj novega. Zato se posameznik sam trudi, da bi iznašel kaj novega, ter le prerad posnema in vzprejema one novosti, ki so si jih izmislili drugi. Zlasti v novejšem času je to hlepenje po novosti in izpremembi že skoro naraslo do neke dušne bolezni.

Velika sreča bi bila, ko bi človeštvo napredovalo le v dobrem, le v tem, kar mu je koristno za čas in večnost. Ali človek je k hudemu nagnjen in tako tudi hudobija napreduje z orjaškimi koraki, silovito napreduje ono strastno gibanje, ki vede v časno propalost in večno pogubo.

Zato pride pregovor in modro svetuje: „Starih šeg ne vseh zatreti, novih ne vseh vzprejeti!“ Torej šege, ki so koristne posameznim ljudem in človeški družbi, ki pospešujejo dušno lepoto in pravnost ter zagotavljajo časno in večno srečo, take šege naj se ohranijo; vzprejmó naj se tudi one nove, ki morejo dosegati isti namen in morda še v večji meri. Odločno pa naj se zatirajo vse škodljive stare šege in odklanjajo vse novotarije, ki so kakorkoli kvarne in škodljive!

Rešitev „Zajarske uganke“ v štev. 7.

Prav so uganili: Sche-ligo Irma, nadučiteljeva hčerka pri Sv. Jederti nad Laškim; Černe Lenčka in Vilfan Tončka, samostanski gojenki v Šmilhelu pri Novem mestu; Hočevar Milan, učenc IV. razr. v Celju; Bratina Fr., Klemenčič Anton in Farkaš Fr., učenci V. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju; Kočevar Marica, učenka III. razreda pri Solskih sestrah v Celju; Svetina Franc in Ida, učenca v Pliberku; Osterc Marica, učenka V. razreda II. oddel., Stanetič Tilka in Zartl Lojzka, učenki pri Sv. Križu na Murskem polju; Štelcar Josip, sluga kn.-šk. pisarne v Mariboru.

Rešitev zastavice v štev. 7.

Ježarica — Ježica.

Prav je uganila: Breznik Fr., uč. v Ihanu. Obeje so prav uganili: Jankovič Pepika, Gorjup Ida in Marica, Kovarič Karolina, Luksa Gilda, Weinberger Anica, Čuden Fr., Jakli Marija, Rotar Cecilija, Vidmar Ivanka, Lilleg, Grlic Katarina, Kobi Ivanka in Antonija Paulin, Justina, Mali Angela, Štepanek Miroslava, gojenke v uršulinskem samostanu v Škofji Loki.

Za zbirko lepih misli.

Jesus v naših cerkvah. Mislite si, da bi Jesus tudi zdaj hotel tako priti med nas, kakor je nekdaj hodil po Sveti deželi. Ko bi n. pr. oznanili v vaši cerkvi: „V nedeljo pride Zveličar k nam: kdorkoli obišče našo cerkev, ga bo lahko videl!“ Oj, kako bi ljudje hiteli od vseh strani, od blizu in daleč, da bi zrli v njegovo premilo obličje, kako ponižno, spoštljivo in zaupno bi pokleknil predenj, kako goreče ga častili, hvalili itd. Glejte, kako so vendar čudni ljudje. Saj Jesus Kristus ne pride samo v nedeljo k nam, ne samo v eno cerkev, marveč vsak dan, v vsako cerkev in kapelico, kjer se bere sv. maša. In ne pride le za nekaj časa, marveč noč in dan je med nami v presvetem Rešnjem Telesu. Kaj ne, kako je potrebno, da vzbujamo in poživljamo svojo zaspansko in mrtvično vero!

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.